

maatschappijwetenschappen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

NB Bij veel vragen kent het correctievoorschrift twee onderdelen: 'een juist antwoord bevat' en 'voorbeeld van een juist antwoord'. Het 'een juist antwoord bevat' is bepalend voor de toekenning van scorepunten. Het 'voorbeeld van een juist antwoord' is volgens de examenmakers het meest voor de hand liggende antwoord. Als er sprake is van een vakinhoudelijk correcte toepassing van de criteria van 'een juist antwoord bevat', moeten aan antwoorden die afwijken van het voorbeeldantwoord scorepunten worden toegekend.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Waar blijft mijn tijd?

1 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van 'het ordenen/systematiseren van de werkelijkheid' uit de omschrijving van het kernconcept rationalisering en daarover informatie uit tekst 1 1
- een uitleg dat in de manier waarop moderne stedelingen met tijd omgaan rationalisering te herkennen is, met een toepassing van 'het zo efficiënt/effectief mogelijk bereiken van resultaten' uit de omschrijving van het kernconcept rationalisering en daarover informatie uit tekst 1 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens tekst 1 gebruiken mensen blokkenschema's en agenda's (r. 23-25) als een middel om de tijd die ze hebben te ordenen en er via planning een systeem in aan te brengen. 1
- Daarmee kunnen ze hun leven als een bedrijf organiseren en zo weinig mogelijk tijd verspillen (r. 20-23), zodat ze hun tijd zo efficiënt mogelijk benutten. Zo is in de manier waarop moderne stedelingen met tijd omgaan rationalisering te herkennen. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

2 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat de sport hardlopen past bij een geïndividualiseerde samenleving, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept individualisering en daarover informatie uit tekst 1.

voorbeeld van een juist antwoord:

Moderne stedelingen kiezen voor een individuele sport zoals hardlopen om niet vast te zitten aan vaste trainingstijden, zoals dat wel het geval is bij de voetbalclub (r. 4-8). Dat wil zeggen dat hardlopen meer zelfstandigheid geeft op het gebied van tijdsindeling dan voetballen en daarmee bij een geïndividualiseerde samenleving past.

3 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een kenmerk van sociale instituties 1
- een redenering dat het gebruik van agenda's op het werk de onderlinge relaties tussen mensen reguleert en daarover een eigen voorbeeld, met een toepassing van het gekozen kenmerk van sociale instituties 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Een kenmerk van sociale instituties is dat ze buiten het individu om bestaan. 1
- Als je een afspraak wil maken met iemand op het werk, houd je rekening met de al bestaande afspraken in de agenda van de ander. Dit gebruik bestaat buiten het individu om, je kunt er niet voor kiezen er vanaf te wijken. Daarnaast laat dit zien dat er sprake is van een regulering van de onderlinge relaties tussen mensen op het werk. Want afspraken maken mag, maar dan alleen als je rekening houdt met al bestaande afspraken. 1

4 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat de kanttekening bij tijdsbesparing uit de laatste alinea van tekst 1 past bij de postmodernistische kritiek dat technologische ontwikkeling/voortuitgang niet gelijk op hoeft te gaan met morele of sociale vooruitgang / voortuitgang op andere vlakken, en daarover informatie uit tekst 1.

voorbeeld van een juist antwoord:

Volgens tekst 1 lijken nieuwe technologische mogelijkheden zoals e-mail tijd te besparen. Die vrijgekomen tijd wordt echter gevuld met het sturen van nog meer e-mails (r. 58-64). In deze kanttekening dat technologische vooruitgang hier niet leidt tot 'werkelijke voortuitgang' in het leven van mensen is postmodernistische kritiek te herkennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering dat de paradox verzelfstandiging versus verafhankelijkheid of de paradox rationeel versus emotioneel te herkennen is in de tijdbesparende diensten, met

- enerzijds verzelfstandiging / rationeel en daarover informatie uit tekst 1 1
- anderzijds verafhankelijkheid / emotioneel en daarover informatie uit tekst 1 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Door het aanbod van tijdbesparende diensten voor mensen zijn de mogelijkheden toegenomen om zelf te bepalen wat je met je tijd doet. Zo kun je de supermarkt de boodschappen laten bezorgen in plaats van tijd te besteden aan zelf boodschappen doen (r. 50-54). In de opkomst van tijdbesparende diensten is daarmee verzelfstandiging te herkennen. 1
- Tegelijkertijd maakt het aanbod van tijdbesparende diensten mensen afhankelijker van technische hulpmiddelen, bijvoorbeeld bij de Swapfiets. Zo moet je een app gebruiken om een nieuwe Swapfiets te laten bezorgen als je een lekke band hebt (r. 45-50) en word je daarmee afhankelijk van die app waar je voorheen zelf je band plakte. Dus is in de opkomst van tijdbesparende diensten tegelijkertijd verafhankelijkheid te herkennen. 1

Opmerking

Aan alleen het noemen van de juiste paradox mogen geen scorepunten worden toegekend.

6 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een beschrijving van het omgaan met tijd door moderne stedelingen vanuit een aanname van het sociaalconstructivisme-paradigma, met een toepassing van een aanname van het sociaalconstructivisme-paradigma 1
- informatie uit tekst 1 om de gekozen aanname te illustreren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens het sociaalconstructivisme-paradigma geven actoren samen betekenis aan de sociale werkelijkheid. In tekst 1 geven moderne stedelingen samen een economische of rationele betekenis aan het omgaan met tijd door elkaar te wijzen op tijdsverspilling en tijdsbesparing. 1
- In tekst 1 staat namelijk dat moderne stedelingen zichzelf als een bedrijf zien en als de dood zijn om tijd te verspillen (r. 20-23). 1

Opgave 2 Het verbod op de Hells Angels

7 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van een politieke machtsbron en daarover informatie uit tekst 2 1
- een uitleg dat het Openbaar Ministerie macht heeft gebruikt in zijn strijd tegen de motorclub Hells Angels, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept macht en informatie uit tekst 2 waaruit macht blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 2 staat dat het Openbaar Ministerie een rechtszaak/juridische procedure is begonnen die moet leiden tot een verbod op de motorclub Hells Angels (r. 5-12). In de wet is vastgelegd dat het OM de mogelijkheid heeft om personen of groepen te vervolgen, oftewel het is een politieke machtsbron. 1
- Het Openbaar Ministerie start de vervolging met als doel het geweld van de Hells Angels-leden te stoppen (r. 1-4), oftewel de handelingsmogelijkheden van leden van de motorclub Hells Angels te beperken. Dus heeft het OM macht gebruikt in zijn strijd tegen de motorclub Hells Angels. 1

8 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat het Openbaar Ministerie met een verbod op de motorclub Hells Angels het geweldsmonopolie probeert te herstellen, met een toepassing van het begrip geweldsmonopolie en informatie uit tekst 2 om geweldsmonopolie te illustreren.

voorbeeld van een juist antwoord:

Volgens tekst 2 verstoren de gewelddadige handelingen van de Hells Angels-leden de openbare orde (r. 61-68). Dit geweld is in strijd met het geweldsmonopolie van de overheid, oftewel het alleenrecht op (legitiem) geweld uitoefenen door een (goed) functionerende overheid. Het verbieden van de motorclub Hells Angels is te zien als het herstellen van het geweldsmonopolie door het Openbaar Ministerie.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een verklaring voor de vervolging van de motorclub Hells Angels door het Openbaar Ministerie vanuit een aanname van het functionalisme-paradigma, met een toepassing van een aanname van het functionalisme-paradigma 1
- informatie uit tekst 2 om de gekozen aanname te illustreren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens het functionalisme-paradigma vervullen onderdelen van de samenleving functies die zorgen voor (het voortbestaan van) de maatschappelijke orde. Met een vervolging van de motorclub Hells Angels vervult het Openbaar Ministerie haar functie als hersteller van de maatschappelijke orde. 1
- Die maatschappelijke orde is volgens het Openbaar Ministerie verstoord omdat de motorclub Hells Angels de openbare orde verstoort (r. 55-60). 1

10 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat twee typen bindingen tussen de leden van de motorclub Hells Angels, met per type binding informatie uit tekst 2 waaruit het gekozen type binding blijkt (per type binding met informatie 1 scorepunt).

voorbeelden van juiste antwoorden (twee van de volgende):

- In tekst 2 staat dat de leden van de motorclub financiële steun verlenen aan clubleden in detentie (r. 48-49), waaruit een economische binding tussen de leden van de motorclub Hells Angels blijkt.
- In tekst 2 staat dat de leden van de motorclub morele steun verlenen aan clubleden in detentie (r. 48-49), waaruit een onderling positief gevoel oftewel een affectieve binding tussen de leden van de motorclub Hells Angels blijkt.
- Uit tekst 2 blijkt dat de leden van de motorclub kennis aan elkaar overdragen over bijvoorbeeld de betekenis van de onderscheidingen binnen de hiërarchie van de motorclub (r. 13-29), waaruit een cognitieve binding tussen de leden van de motorclub Hells Angels blijkt.

per juist antwoord 1

Vraag	Antwoord	Scores
11	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een verschil tussen traditionele en moderne samenlevingen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een redenering waaruit blijkt dat de invloed die de collectieve identiteit van de motorclub Hells Angels heeft op de identiteit van individuele leden past bij het gekozen type samenleving, met een toepassing van collectieve identiteit en daarover informatie uit tekst 2 of afbeelding 1 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Collectieve identiteiten (zoals de familie of de kerk) hebben in traditionele samenlevingen veel meer invloed op de identiteit van mensen dan in modernere samenlevingen (omdat 	
	gemeenschapsbanden in traditionele samenlevingen sterker zijn dan in moderne samenlevingen).	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Door het dragen van de colors van de club (afbeelding 1) laten de leden van de Hells Angels zien dat zij in de eerste plaats lid zijn van de motorclub en zich identificeren als deel van de groep. Die sterke 	
	identificatie met de collectieve identiteit past meer in een traditionele dan in een moderne samenleving.	1
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> • Collectieve identiteiten zijn in traditionele samenlevingen in hoge mate toegewezen. In modernere samenlevingen hebben mensen meer mogelijkheden om te kiezen tot welke collectieve identiteit ze willen 	
	behoren.	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Door het dragen van de colors van de club (afbeelding 1) laten de leden van de Hells Angels zien dat zij ervoor gekozen hebben zich in 	
	het openbaar te vertonen als lid van de motorclub. Die keuze tot welke collectieve identiteit ze willen behoren past meer in een moderne dan	
	een traditionele samenleving.	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van ‘het vastleggen van min of meer geformaliseerde regels’ uit de omschrijving van het kernconcept institutionalisering en daarvan een voorbeeld uit tekst 2 1
- een uitleg dat volgens het Openbaar Ministerie het gebruik van geweld geïnstitutionaliseerd is in de motorclub Hells Angels, met een toepassing van ‘standaardgedrag patronen’/‘de regulatie van het gedrag van de leden’ uit de omschrijving van het kernconcept institutionalisering en daarover informatie uit tekst 2 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens het Openbaar Ministerie wordt de *Filthy Few patch* uitgereikt als een lid een moord, of tenminste ernstig geweld heeft gepleegd (r. 22-25). Dat wijst op een geformaliseerde regel, namelijk dat het gebruik van geweld wordt beloond. 1
- Door het vastleggen onder welke omstandigheden en tegen wie geweld mag worden gebruikt, wordt leden geleerd om geweld te gebruiken tegen mensen van buiten de club (r. 49-55). Hiermee wordt het gedrag van de leden van de motorclub over hoe en waartoe geweld gebruikt mag worden, gereguleerd. Dus is het gebruik van geweld in de motorclub Hells Angels geïnstitutionaliseerd, volgens het Openbaar Ministerie. 1

13 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat de colors een uitdrukkingsvorm zijn van de cultuur van de motorclub Hells Angels, met een toepassing van het kernconcept cultuur en daarover informatie uit afbeelding 1.

voorbeeld van een juist antwoord:

Op afbeelding 1 is een leren jasje te zien met de naam van de motorclub Hells Angels en het beeld van een doodshoofd met vleugels, die de colors van de motorclub vormen. Dit kledingstuk is een uitdrukkingsvorm van de cultuur van de motorclub waarmee het dragen van de colors onderdeel is van de cultuur van de motorclub Hells Angels.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg dat de colors twee functies van socialisatie vervullen (per functie van socialisatie, en daarover informatie uit tekst 2 of afbeelding 1, 1 scorepunt)

voorbeeld van een juist antwoord:

- Op afbeelding 1 is te zien dat de colors worden gedragen om aan anderen te tonen bij welke club de motorrijders horen en welke plek ze in die groep innemen. Hierdoor kunnen individuele leden met de colors laten zien dat zij zich identificeren als lid van de groep Hells Angels; identificatie met anderen is een functie van socialisatie. 1
- In tekst 2 staat dat de onderscheidingen kunnen worden verdiend door onder bepaalde omstandigheden geweld te gebruiken (r. 32-38). De onderscheidingen worden gezien als een beloning. Nieuwe leden zullen die ook willen verdienen. Zo zorgen de colors voor een continuering van normen binnen de subcultuur van de motorclub. 1

Opmerking

Er mag geen scorepunt worden toegekend aan gedragsregulatie van het individu of verandering van een (sub)cultuur als functie van socialisatie.

15 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een redenering waaruit blijkt dat de subcultuur van de motorclub Hells Angels hoog of laag kan scoren op de dimensie onzekerheidsvermijding, met een toepassing van de dimensie onzekerheidsvermijding en informatie uit tekst 2 waaruit de score op de dimensie blijkt.

voorbeeld van een juist antwoord:

Uit tekst 2 blijkt dat er binnen de club heel veel regels bestaan, bijvoorbeeld over de te dragen kleding, de onderscheidingen (r. 16-29), en de zwijgplicht (r. 43-49). In de subcultuur worden – veel meer dan in de dominante cultuur – die gedragsregels vastgelegd, wat wijst op een hoge mate van onzekerheidsvermijding.

of

Uit tekst 2 blijkt dat de motorclub zich buiten de maatschappelijke orde plaatst. Er is sprake van een geweldscultuur waarbij het aangemoedigd wordt geweld te gebruiken naar niet-leden (r. 64-72). Het bewust opzoeken van geweld en illegaliteit wijst op een lage mate van onzekerheidsvermijding.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 De Inflation Reduction Act

16 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg dat in de besluitvorming rondom de Inflation Reduction Act in de Verenigde Staten de aspecten policy en polity te herkennen zijn, met per aspect een omschrijving en een voorbeeld uit de inleiding van de opgave (per aspect met voorbeeld 1 scorepunt).

voorbeeld van een juist antwoord:

- In de inleiding staat dat het Amerikaans Congres de Inflation Reduction Act heeft aangenomen. Het Amerikaans Congres is een organisatie/institutie die onderdeel uitmaakt van de politieke gemeenschap. Dus is in de besluitvorming rondom de Inflation Reduction Act in de Verenigde Staten het aspect polity te herkennen. 1
- Het doel van de Inflation Reduction Act is een versnelling van de transitie naar duurzame energie door middel van subsidies. In de wet wordt beschreven welke middelen er nodig zijn om dat doel te bereiken. Dus is in de besluitvorming rondom de Inflation Reduction Act in de Verenigde Staten het aspect policy te herkennen. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 4

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van ‘relaties vormen om handelen op elkaar af te stemmen’ uit de omschrijving van het kernconcept samenwerking en daarover informatie uit tekst 3 1
- een uitleg dat de verhouding tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie door het aannemen van de Inflation Reduction Act leidt tot minder samenwerking, met een toepassing van ‘een gemeenschappelijk doel’ uit de omschrijving van het kernconcept samenwerking en daarover informatie uit tekst 3 1
- een toepassing van ‘tegenwerking’ uit de omschrijving van het kernconcept conflict en daarover informatie uit tekst 3 1
- een uitleg dat de verhouding tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie door het aannemen van de Inflation Reduction Act leidt tot meer conflict met een toepassing van ‘eigen doelen’ uit de omschrijving van het kernconcept conflict en daarover informatie uit tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De Europese Unie en de Verenigde Staten vormen met de Handels- en Technologieraad EU-VS een relatie om hun handelen op elkaar af te stemmen. In tekst 3 staat namelijk dat deze raad het economisch beleid van de Europese Unie en de Verenigde Staten coördineert (r. 9-17). 1
- Een gezamenlijk economisch beleid is het gemeenschappelijke doel, waarvoor volgens EU-commissaris Thierry Breton te weinig ruimte is door de aangenomen wet (r. 17-25). Uit zijn aankondiging om af te zien van deelname aan de vergaderingen is af te leiden dat de Inflation Reduction Act tot minder samenwerking leidt tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten. 1
- In het geven van subsidies van de Verenigde Staten aan nationale bedrijven is tegenwerking te herkennen. Volgens tekst 3 ziet de Europese Unie de subsidies namelijk als het benadelen van Europese fabrikanten (r. 20-25). 1
- Uit de subsidies blijkt een doel van de Verenigde Staten, namelijk om hun industrie te stimuleren (r. 39-47). Dit doel komt niet overeen met het doel van de Europese Unie, namelijk het binnen de grenzen houden van hun eigen industrie (r. 48-56). Dus leidt de Inflation Reduction Act tot meer conflict tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie. 1

Vraag	Antwoord	Scores
18	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • informatie uit tekst 3 om de realistische theorieën te illustreren 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg waaruit blijkt dat het Amerikaanse industriebeleid volgens tekst 3 past bij de realistische theorieën, met een toepassing van realistische theorieën 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • In tekst 3 staat dat de Verenigde Staten alleen willen samenwerken met bondgenoten om een betrouwbare levering van producten te kunnen waarborgen en daarmee onafhankelijker van China te worden. Dat moet resulteren in een opleving van de Amerikaanse maak-industrie (r. 29-39). 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • De opvatting dat samenwerking met andere landen alleen plaats moet vinden als dit in het eigenbelang is (dus ter vergroting van de eigen macht) is typerend voor de realistische theorieën. Dus past het Amerikaanse industriebeleid bij de realistische theorieën. 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 4

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van ‘individuele actoren die rationeel / in het eigen belang (op korte termijn) handelen’ als deel van het dilemma van collectieve actie en daarover informatie uit tekst 3 1
- een toepassing van ‘individueel handelen dat ten koste gaat van collectief belang (op lange termijn)’ als deel van het dilemma van collectieve actie en daarover informatie uit tekst 3 1
- het bevorderen van (vrije) wereldhandel als taak van de Wereldhandelsorganisatie 1
- een redenering dat de Wereldhandelsorganisatie te zien is als een oplossing voor internationale handel als collectieve-actieprobleem, en daarover informatie uit tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens Okonjo-Iweala streven sommige individuele staten met protectionistische maatregelen en een sterke eigen industrie veerkracht en eigen veiligheid na (r. 69-71). Veerkracht en eigen veiligheid zijn voorbeelden van eigenbelang. 1
- In tekst 3 staat dat protectionisme door staten volgens Okonjo-Iweala uiteindelijk een schot in eigen doel is (r. 72-73) omdat dit ten koste gaat van internationale (vrij)handel. Internationale vrijhandel is juist in het collectieve belang (op de langere termijn) van staten. 1
- De Wereldhandelsorganisatie heeft als taak om de internationale vrijhandel te bevorderen (met onder meer het non-discriminatiebeginsel). 1
- Door landen te dwingen geen protectionistische maatregelen te nemen via een afgedwongen non-discriminatiebeginsel, is de Wereldhandelsorganisatie een oplossing voor internationale handel als een collectieve-actieprobleem. 1

Opgave 4 De boycot van *The Sun* in Merseyside

20 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van dwang / macht / gedeelde normen en waarden / saamhorigheidsbesef als factor die sociale cohesie bevordert en daarover informatie uit tekst 4 1
- een uitleg dat sociale controle heeft bijgedragen aan het boycotten van *The Sun* in Merseyside, met een toepassing van een omschrijving van sociale controle 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens tekst 4 geven krantenverkopers aan zich gedwongen te voelen te stoppen met de verkoop van de krant *The Sun* omdat mensen kwamen met klachten en, volgens een krantenverkoper, met dingen gingen gooien (r. 33-39). Dwang is een factor die de sociale cohesie kan bevorderen. 1
- In de klachten en het geweld van klanten zijn (negatieve) sancties te herkennen waarmee een deel van de inwoners van Merseyside sociale controle uitoefent op de krantenverkopers. De inwoners willen met deze sancties het gedrag van de krantenverkopers veranderen, zodat zij zich houden aan de norm dat *The Sun* geboycot moet worden. Dus heeft sociale controle bijgedragen aan het boycotten van *The Sun* in Merseyside. 1

21 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een argumentatie of uit de gegevens in tabel 1 blijkt dat *The Sun* het onderwerp Europese Unie framet, met een toepassing van framing en daarover informatie uit tabel 1.

voorbeeld van een juist antwoord:

Uit tabel 1 blijkt dat 91,6% van de redactionele commentaren van *The Sun* over de Europese Unie negatief is. Dat wil zeggen dat *The Sun* het nieuws over de EU vanuit een negatief kader presenteert. In de andere grote sensatiekrant *The Mirror* is maar 10,3% van de commentaren negatief. Dus blijkt uit de gegevens in tabel 1 dat *The Sun* het onderwerp Europese Unie framet.

of

In tabel 1 is te zien dat de redactie van *The Sun* veel vaker dan de redactie van *The Mirror* negatief bericht over de Europese Unie. Uit die percentages blijkt alleen niet dat dit een bewuste keuze is van de redactie om de lezer van mening te laten veranderen. Er is dan ook niet te concluderen dat er sprake is van framing door de redactie van *The Sun*.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- een omschrijving van de functie van een interveniërende variabele in een verband 1
- de te herkennen interveniërende variabele: de hoeveelheid negatieve berichtgeving over de Europese Unie en daarover informatie uit tabel 1 1
- een uitleg van de functie van de gekozen interveniërende variabele in het onderzochte verband tussen het lezen van een bepaalde krant en de houding tegenover de EU, met een toepassing van een omschrijving van het begrip interveniërende variabele 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De interveniërende variabele is een variabele die het verband tussen twee variabelen beïnvloedt/verklaart. 1
- Uit tabel 1 blijkt dat als *The Sun* in haar redactionele commentaren over de EU bericht, dit in meer dan 90% van de gevallen negatief is. Dit tegenover maar 10% van de redactionele commentaren van *The Mirror*, een andere grote sensatiekrant. Dus is in tabel 1 de hoeveelheid negatieve berichtgeving over de Europese Unie te herkennen als interveniërende variabele in het onderzochte verband. 1
- Mensen die *The Sun* lezen, krijgen veel negatieve berichtgeving over de Europese Unie te zien. De hoeveelheid negatieve berichtgeving heeft effect op de houding van mensen ten opzichte van de Europese Unie. De houding ten opzichte van de Europese Unie kan dus worden verklaard door de hoeveelheid negatieve berichtgeving over de Europese Unie, die ervan afhangt of zij *The Sun* hebben gelezen. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een van de volgende eisen voor het kunnen vaststellen van causaliteit: dat de onafhankelijke variabele in tijd voorafgaat aan de afhankelijke variabele of dat er is gecontroleerd voor versturende variabelen 1
- een beoordeling of het verband tussen de boycot en de steun voor het verlaten van de EU voldoet aan de gekozen eis, met toepassing van de gekozen eis voor causaliteit en gegevens in figuur 1 of de toelichting van figuur 1 om de gekozen eis te illustreren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Een eis is dat de onafhankelijke variabele in tijd voorafgaat aan de afhankelijke variabele. 1
- De gegevens in figuur 1 tonen aan dat vanaf de boycot in 1989 (de onafhankelijke variabele) de steun voor het verlaten van de EU (de afhankelijke variabele) bij de inwoners van Merseyside daalt (en wel sterker dan bij de controlegroep). De boycot ging vooraf aan de verandering in steun voor het verlaten van de EU. Daarom is aan deze eis van causaliteit voldaan. 1

of

- Een eis is dat er door de onderzoekers is gecontroleerd op versturende variabelen. 1
- In de toelichting van figuur 1 staat dat de controlegroep is samengesteld uit inwoners van gebieden die op een aantal eigenschappen (zoals sociaaleconomische ontwikkelingen en ligging) vergelijkbaar zijn met de inwoners van Merseyside. Daarmee hebben de onderzoekers gecontroleerd op (mogelijk) versturende factoren in het gevonden verband. Dus voldoet het verband tussen boycot en steun aan deze eis van causaliteit. / Daarmee hebben de onderzoekers weliswaar gecontroleerd op voor hen voor de hand liggende factoren die een verstorend effect kunnen hebben op het verband, maar er is niet met zekerheid te zeggen of er nog onbekende versturende variabelen zijn die een rol spelen in de correlatie. Dus is het niet zeker of het verband tussen boycot en steun voor het verlaten van de EU voldoet aan deze eis van causaliteit. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat politieke socialisatie een andere houding van de inwoners van Merseyside tegenover de EU sinds de boycot van de krant *The Sun* kan verklaren, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept politieke socialisatie.

voorbeeld van een juist antwoord:

Sinds de boycot van de krant *The Sun* hebben de inwoners van Merseyside deze krant niet meer gelezen. Hierdoor heeft deze krant haar politieke opvattingen niet meer kunnen overdragen aan de inwoners van Merseyside die deze krant lazen. Dus kan het ontbreken van politieke socialisatie door *The Sun* de verandering in houding van de bewoners van Merseyside tegenover het verlaten van de EU na de boycot verklaren.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 26 juni.

6 Bronvermeldingen

tekst 1	Tom Grosfeld, Wie efficiënter probeert te leven, heeft nergens meer tijd voor, Trouw, 14 januari 2023
tekst 2	om.nl, OM: verbod Hells Angels MC noodzakelijk vanwege geweldscultuur., 6 maart 2019, https://www.om.nl/actueel/nieuws/2019/03/06/om-verbod-hells-angels-mc-noodzakelijk-vanwege-geweldscultuur
afbeelding 1	ANP Foto, ijmuidercourant.nl , 25 maart 2022
tekst 3	Alden, E., Bidens 'America First' economic policy threatens rift with Europe, 5 december 2022, https://foreignpolicy.com/2022/12/05/biden-ira-chips-act-america-first-europe-eu-cars-ev-economic-policy/
tekst 4	Foos, F., & Bischof, D., 2021, Tabloid Media Campaigns and Public Opinion: Quasi-Experimental Evidence on Euroscepticism in England. <i>American Political Science Review</i> , 116(1), 19–37. https://doi.org/10.1017/s000305542100085x (pag. 8-10)
tabel 1	idem (pag. 12)
figuur 1	idem (pag. 19)